

KANUNİ SÜLEYMAN'IN 1566 SZİGETVAR SEFERİ SEBEPLERİ VE HAZIRLIKLARI

M. Tayyib Gökbilgin

Semiz Ali Paşa'nın sadareti esnasında, Avusturya ile Busbecq'-in elçiliği ile sekiz senelik bir anlaşma yapılmıştı. Bu anlaşmanın imzalanmasından sonra da Osmanlı-Avusturya hudutlarında ve Macaristan'da bazı olaylar cereyan etmiş, Avusturya hükûmeti, belki de bu yüzden evvelce taahhüd ettiği vergiyi iki sene üst üste göndermemişti. Bu anlaşmadan iki sene sonra imparator Ferdinand öldüğü vakit (25 Temmuz 1564) vezirâzam, Avusturya'nın İstanbul'daki elçisi Albert von Wyss'i nezdine celbederek hem müterakim iki senelik vergiyi istemiş, hem de, anlaşmanın geri kalan altı senelik müddetinin yenilenmesini talep etmişti.

Yeni imparator Maximilien II para göndermeyi anlaşmanın yenilenmesine ta'lik etmeği uygun görmüştü. Kanunî Sultan Süleyman ise cülûs tebriki için Bâli Çavuş'u Viyana'ya gönderdiği vakit imparatorun eski ahid-nâmeyi yenilemek arzusunda olup olmadığını da sordurmuştu. Bu esnada Erdel kralı ve Zápolyai'nin oğlu Zsigmond János Szatmár bölgesine müdahale etmişti. Erdellilerin telâkkisine göre, imparator o zamana kadar burayı fuzûli işgal altında bulundurmuydu. Bu olay üzerine imparator, bu hususta şikâyette ve isteklerde bulunmak maksadı ile eskiden Venedik tercümanı olan Michel Czernowicz'i İstanbul'a gönderdi. Fakat Czernowicz Komárom'a geldiği zaman Budin beylerbeyisi Yahya Paşa-zâde Arslan Paşa tarafından durduruldu ve devlete verilmesi lâzım gelen paranın tediyesi taahhüd edilmedikçe Esztergon sancakbeyinin kendisine daha ileriye gitmek için müsaade edemeyeceği bildirildi. Aynı zamanda diğer müteferrika-başı Hidayet Çavuş vasıtası ile imparatora haber gönderdi ki, iki senelik vergi olan 60.000 duka ve Busbecq tarafından vezirlere verilmesi taah-

hüd edilen hediyeleri hâmil olmayan hiç bir elçinin müruruna müsaade edilmemesi hakkında emir ve talimat almıştır.

Hidayet (Erdelli olup âile adı Szent-Marc Scherer idi) ve Bâli Çavuşlar paranın yakında gönderileceği vaadi ile ve Szatmár hakkındaki isteklerden bahs eden bir mektupla ve beraberlerinde Czernowicz olduğu halde 15 Kasım 1564'de Viyana'dan ayrıldılar. Yanlarında George Albany ve Achay Czabi adlarında iki refakat memuru daha olduğu halde 22 Aralık 1564'de İstanbul'a vasil oldular. Bu refakat memurlarından birincisi kısa bir müddet sonra (Ocak 1565) İstanbul'da öldü. Diğerleri padişahın huzuruna kabul olunmadan önce 4 Şubat 1565'de toplanan Divân-ı Hümâyûn'da Avusturya'nın iki senelik borcu (60.000 duka) ile vezirlere verilmesi gereken 30.000 dukalık hediye teslim ettiler. Türk kaynaklarından Selânikî Mustafa'nın bu 30.000 duka yerine 35.000 kuruluş kaydı, o devirde bir dukanın 1 1/6 kuruşa müsavi olduğunu anlatmaktadır. Bu esnada, Avusturya elçileri Erdel hakkında şikâyetle bulunmakta idiler; diyorlardı ki, Erdel Beyi bir sancakbeyinin yardımı ile mevcut barış anlaşmasına aykırı olarak, birçok kaleleri almıştır. Buğdanlılar da bu harekette Erdellilere yardım etmişlerdir. Zira bunlar, Bâbîâlî tarafından resmen Moldavya Beyi tanınan Alexandre IV. Lapurneanu'ya karşı, Dimitrasco adında birisini iltizâm etmektedirler ve bu hal de bu bölgede bir huzursuzluk doğurmaktadır.

Filhakika, sadriâzam sulhün sekiz sene müddetle uzatılmasına müsaade edeceğini, ancak Osmanlı Devleti'nin Tisza nehri ötesinde sahip olduğu bütün toprakları muhafaza edeceğini elçilere bildirmişti. Sadece kraliçe İzabella'nın cihazına dahil olan memleketlerden Bányay'ı (Neustadt ve Frauenbach) bundan müstesnâ tutacağını ilâve etti. 23 Ocak 1565'de M. de Peternol adında bir fransız diplomatının İstanbul'dan memleketine gönderdiği rapordan öğrendiğimize göre, sadriâzam Ali Paşa Divân'da Avusturya imparatoru ile barış içinde yaşamak politikasını takip etmekte ve ikinci vezir Mehmed Paşa (Tavil, Sokollu) ise Erdel ve Buğdanlıların tarafını tutmakta idi. Elçi ve adamları bu esaslar üzerine barış yapmaya mezun olmadıklarını bildirdiler ve Czernowicz Hidayet Çavuş'la birlikte Viyana'ya hareket etti. Achay Czabi İstanbul'da kaldı.

Bu sırada diğer bir müteferrika çavuşu da, barışı muhafaza

etmesini bildirmek için, Transilvanya'ya gönderildi. Aynı zamanda bir müddetten beri İstanbul'da mevkuf bulunan Erdel asilzâdesi Bebek György de İstanbul'daki Erdel fevkalâde elçisi Korniyâti Békés Gáspár'ın tavassutu ile ve Erdel kralı Zsigmond János'a beslenen teveccüh dolayısı ile serbest bırakıldı.

Czernowicz Çorlu'ya vasil olduğu sırada peşinden gönderilen iki çavuş tarafından geri çevrildi ve tekrar İstanbul'a getirildi. Zira, tam bu esnada, imparatorun Tokaj üzerine bir teşebbüsü hakkında ve onun emrile birçok asker toplandığı yolunda Budin beylerbeyisi Arslan Paşa'dan bir mektup gelmişti. İmparator bir taraftan Szatmár'ın iadesini talep ederken öte yandan Tokaj'ı zapt ediyordu ki, bu durum padişahın ve Divân-ı Hümâyûn'un meseleyi yeni baştan incelemelerine sebep oldu. Avusturya arşivinde bulunan elçilerin raporları, kendilerine verilen talimat ile, İmparatorun ve padişahın buna dâir mektupları bu husus hakkında kâfi derecede tafsilât vermektedir. Çorlu'dan geri çevrilen Czernowicz'e, imparatorun Tokaj hakkındaki teşebbüsünün padişah tarafından çok fena karşılandığı iyice anlatıldıktan sonra Hidayet Çavuş ile birlikte yine yollarına beraber devamlarına müsaade edildi. Hidayet Çavuş'a verilen talimat, imparatorun Szatmár hakkındaki talebinin cevabını beklemeden Tokaj'ı bu şekilde istilâ etmesinden dolayı şiddetli bir protestoda ve şikâyetle bulunmasını âmirdi. Filhakika Hidayet Çavuş Maximilien tarafından kabul olunduğu zaman vazifesini tamamen yerine getirmiş ve padişahın, Budin ve Tamşvar beylerbeyilerine yedi sancakbeyi ile birlikte Zsigmond János'un yardımına koşmalarını emrettiğini bildirmişti. Öteyandan bu emri alan Budin beylerbeyi Arslan Paşa derhâl altı bin kişilik bir kuvveti Erdel'e yardım için göndermiş, Tamşvar beylerbeyi Hasan Paşa da Avusturyalılardan Pankota kalesini zapt eylemişti. Bu olaylar üzerine Czernowicz yeniden İstanbul'a gönderilerek avdetine kadar Hidayet Çavuş rehin olarak Viyana'da alıkonuldu. Czernowicz aldığı talimat mucibince, Pankota'nın Avusturya'ya iadesini ve Erdel beyine Szatmár hakkında ihtarda bulunulmasını talep ve temin edecekti; fakat Czernowicz İstanbul'a geldiği zaman hükûmette büyük bir değişiklik gördü. İstanbul'daki Fransız maslahatgüzarı M. de Peternol'ün 15 Temmuzda kral Charles'a hitaben yazdığı bir mektupta, sadriâzam Ali Paşa'nın vefatı ile yerine Sokollu Mehmed Paşa'nın getirilme-

sile vuku bulan değişikliğe temas ederek der ki, bu vaziyet Macaristan meselesinde yeni vaziyet doğuracağına benziyor. Çünkü, Semiz Ali Paşa'nın mevcut ihtilâfları sulh yolu ile halledeceği ümidi vardı. Fakat şimdi Avusturya'ya karşı birçok harpler yapmış olan bir zâtin iktidara gelmesi ile eski düşmanlığın tekerrür etmesi ihtimâli çoktur. Avusturya'ya karşı bir sefer açılarak bizat buna padişahın iştirâk etmesinin mümkün olduğu sezilmektedir.

Gerçekten yeni sadrîâzamın bu meseledeki tutumu selefinden iyice farklı idi. Bazıları onu harbe mütemayil bir şahıs olarak mütalâa ediyorlardı. Czernaowicz'i ilk kabulü esnasında demişti ki, imparatorun Tokaj ve Szerencz'i iâde etmesi lâzım geleceği gibi, Szatmâr ahidnâmesi padişahın muvafakati alınmadan yapıldığı için hükümlerinin yerine getirilmesi aslâ mümkün değildir. Sadrîâzama göre, verginin ödenmesine kadar her türlü müzakereler tatil edilecek ve sulhün yenilenmesi işi bundan sonra bahis konusu olabilecekti.

Elçi Albert de Wyss ile Czernowicz, bu türlü teklifleri kabule selâhiyetkar olmadıklarını bildirmişlerdir ve Czernowicz yeniden Babiâli'nin cevabını imparatora bildirmek üzere Viyana'ya harekete hazırlanmıştır. Tam bu sırada Erdel'den yeniden acele yardım isteyen mektuplar gelince —ki bu mektuplarda aksi hâlde Erdel'in tamamen imparatorun eline düşmesi ihtimali ileri sürülmekte idi— Czernowicz muvakkaten alıkonuldu. Tamşvar Beylerbeyisi Hasan Paşa'dan Erdöd kalesinin 14 Temmuz'da zapt edildiği yolunda müsait bir haber üzerine de sadrîâzam Czernowicz'e, padişahın Szatmâr muahedesini tanımadığını ve Nagy Bányâ ve Tokaj kalelerinin Erdel beyine teslimi ile Erdel'deki Avusturya kuvvetlerinin çekilmesini, Hidayet Çavuş'un serbest bırakılmasını isteyen bir mektup vererek yola çıkmasına müsaade etti. Czernowicz 8 Ağustos 1565'de İstanbul'dan hareket ederken Divân-ı Hümâyûn da Budin beylerbeyisine elçilere her türlü kolaylığın gösterilmesi yolunda emir veriyordu.

Bu sırada sadrîâzamın amca-zâdesi olan Sokollu Mustafa Paşa Bosna beylerbeyliğinde bulunuyordu. Erdel meselesinin bu türlü ihtilâflar ve ihtilâtlar doğurduğunu görünce ve imparator kuvvetlerinin Erdel'den bir iki kaleyi aldıklarını öğrenince Hırvatistan cephesinde Avusturya'ya karşı harekete geçti. Evvelâ Zrinyi Miklós'a âit bulunan Kruppa kalesini muhasara etti, kumandanı Mât-

yâs Bakics teslim davet teklifini reddetti ve Avusturya kumandanlarından, ezcümle Carnyole vâlisi Herbert Auersberg ile Zrinyi'den, Sluni ve Erdödy'den yardım istedi. Sokollu Mustafa Paşa Kruppa'yı 16 gün, kat'i bir netice almaksızın, muhasara ettikten sonra bütün mühimmatını tüketmiş ve kendi eyaletine bağlı iki kaleden (Banyaluka, Verbozen) yeni cephane ve silâh getirmişti. Bu esnada Auersberg 7000 kişilik bir kuvvet ile Unna nehrinin karşı sahiline vâsıl oldu. Buradan ateş açarak müsademede bulundularsa da nehri geçerek bilfiil kurtarma hareketine girişmediler. Macar kumandanlarının Auersberg'e bu yolda yaptıkları teklifi reddetmiş, istenilen bin kişiyi vermekten imtina eylemişti. Macar askerleri bu fazlaca ihtiyatlı hareketi alçaklık suretinde tavsif ediyorlardı. Böylece Avusturyahlar muhasara edilen Kruppa kalesini kurtarmak için önemli bir teşebbüste bulunmadılar ve kalenin Mustafa Paşa tarafından zaptına seyirci kaldılar. Sokollu Mustafa Paşa bundan sonra o civarda bulunan Novi kalesini de zapt etti ve Oberslo'ya kadar ilerledi. Fakat harekâtı burada durdurdu.

1566 senesi iptidasında da vaziyet gerginliğini muhafaza ediyordu. İmparator, durumun ciddiyetini göz önüne alarak bir taraftan muharebeye hazırlanıyor, diğer taraftan da sulhü kurtarmak için yeni bir teşebbüsten geri durmuyordu. Bu sebeple yılbaşında, aslen Macar olan yeni bir elçiyi, Hosszúthoty'yi İstanbul'a gönderdi. Bu fevkalâde elçi vezirlere hediyeler ve serbest bırakılan yirmi esir ile İstanbul'a dahil oldu (31 Ocak 1566). Birkaç sene önce Palatin Nádasdy Tamás kuvvetleri tarafından esir edilmiş ve iâde edilmesi Mihrimah Sultan (padişahın kızı ve merhum Rüstem Paşa zevcesi) tarafından talep edilmiş ihtiyar Kasım Çavuş da bunlar arasında idi. Fakat Hosszúthoty Kruppa'nın iâdesini teklif ederken müterakim vergiyi de getirmemiş bulunuyor, Tokaj için de tatminkâr izahat veremiyordu. Bu sebeple o da eski elçi Albert de Wyss'in bulunduğu evde nezaret altına alındı ve müteakiben Avusturya'ya karşı sefer ilân edildi.

Tarihçi Gelibolu'lu Mustafa Âli, Künhü'l-Ahbâr'da Szigetvár seferini elli yedinci vakıa olarak kayd eder ve Heft Meclis adlı müstakil eserinde bu seferi baştan sonuna kadar yazdığını ve tarihinde ise bunu hülâsa edeceğini bildirir. Âli'ye göre, bu seferin sebepleri, Szigetvár kalesindeki kuvvetlerin hudutlarda yağ-

ma ve garet yapıp ve her tarafa taarruz ederek reayayı rencide etmeleri idi. Kısmen Hırvat ve Macarlardan müteşekkil bu eşkiyanın mütemadi tecavüzleri karşısında bizzat padişah, hastalığına ve ihtiyarlığına rağmen, sefere çıkmağa karar vermişti.

Kanunî Sultan Süleyman'ın bu şartlar altında bu sefere bizzat iştirâkini, bâzı tarihçiler, şimdiye kadar başarısızlıkla neticelenmiş olan ve Avusturyalıların çok müstahkem bir kaleleri bulunan Szigetvár ve Eger (Eğri) kalelerini alarak Macaristan'da bir mukavemet yuvası bırakmamak arzusuna atf ederler. Hattâ Győr (Yanık-kale) ve Komárom'u da zapt ederek Macaristan'daki fütuhât silsilesini şân ve şerefle bitirmek istediğini tahmin ederler. Ancak, onun bu kararında, bir sene evvelki Malta seferi muvaffakiyetsizliğinin intikamını almak arzusu kadar, on seneden fazla bir zamandır onun sefere çıkmamasını tenkit edenleri tatmin ve teskin etmek emeli de mevcuttur, denebilir. Bu türlü hoşnutsuzluklar ve tenkitler açıktan yapıyordu. Meselâ Şeyh Nureddin isminde biri bizzat cihat vazifesini yapmayan bir hükümdarın muahezeye şâyan olduğunu söylüyor ve padişahı sefere teşvik ediyordu. Bu hususta kızı Mihrimah Sultan da aynı teşviki yapıyordu. Diğer yandan Macaristan'daki ümeradan, beylerbeyilerinden, Erdel kıralından gelen arızalar da azamî surette teşvikkâr idi. Böyle bir harekete âdeta zorlanıyordu. Peçevi'ye göre, Budin beylerbeyisi Yahya Paşa-zâde Arslan Paşa «biddefaat rikâb-ı hümâyûna mükâtebât gönderüb Macar serhaddinde olan melâin ziyâde bozulub gün be-gün şekâvetleri efzûn ve fesadları iştidâd bulmuştur, diyu arz ettikten gayrı Erdel oğlu Simon Yanoş Beç kıralından feryâd ve... nice def'a yazub istimdâd» etmişti.

Macaristan'da Arslan Paşa'nın şöhreti çok büyüktü. Türk yiğitleri arasında bir tane idi. Ok atmakta, kılıç kullanmakta, mübarezede fevkalâde meziyetlere sahipti. Onu Macar kültürünün inkişafına da hizmet etmiş bir idare adamı saymak mümkündür. Budin'de resmî dili lâtince yerine macarca yapan, Macar deák'ları hizmetinde kullanan ilk beylerbeyi o olmuştur. Sulh ve sükûn için gayret göstermiş olmasına ve Avusturya ile münasebetlerin dostâne olmasını istemesine rağmen hâdiseler aksi şekilde cereyan eylemiştir. O, Viyana hükümetinin vergi ve hediyeelerini zamanında göndermeleri için mütemadiyen mektuplar yazmakta idi; fakat onun iyi niyeti münasebetlerin müsait bir şekilde devamına

kâfi gelmedi ve imparator Maximilien'e yazdığı mektuplardan müsbet bir netice hâsıl olmadı ve nihayet, gayretleri boşa gidince, kendisi de hudutta harbe başladı ve Avusturya'ya karşı yeni bir seferin açılmasına âmil oldu. Sefer-i hümâyûn başlamadan önce ikinci vezir Pertev Paşa serdar tâyin edilerek Erdel'e gönderildi. Vazifesi Tamşvar serhaddinde bulunan Erdel kalelerinden Gyula kalesini feth etmek olacaktı. Bu iş, berhalde Lafaire'nin de işaret ettiği gibi, padişahın ve Divân-ı Hümâyûn'un, seferin icrası kararlaştırıldıktan sonra, Rumeli beylerine ve ilgililere Tuna'yı geçerek harekâta başlamaları hususunda verilen emrin bir kısmı olacaktır. Bu plâna göre, hem Hırvatistan tarafından, hem de Erdel cihetinden taarruz ederek bütün Tuna bölgesini işgal eylemek ve Komárom üzerine de yürüdüktan sonra düşmanı Viyana'ya doğru geri çekilmeye zorlamak harekâtı uygulanacaktı. Bu sebeple, Pertev Paşa'nın daha önceden mühim bir kuvvetle seferi açması gerekiyordu. O, Mart ortalarında 3000 yeniçeri (sekban-başı ile), ulûfeciyân bölüğü ve silâhdarlardan 600 kişilik seçme bir kıt'a, 63 nefer çavuş ağalar, ayrıca 1500 nefer kuloğlu sipahi-zâdeleer ile birlikte hâreket etti. Bu sonuncular seferden zafer ile döndüğü zaman padişahın fermanı ile bölüklere ilhak olunacaklardı. Pertev Paşa'ya, bunlardan başka Tamşvar beylerbeyisi ile Belgrad sancakbeği de bütün kuvvetleri ile refakat edeceklerdi.

Pertev Paşa'nın Belgrad'a gittikten sonra vaziyeti incelediği ve buna göre harekât istikameti hakkında bir emr aldığı anlaşılmaktadır. Orduy-ı hümâyûnun henüz İstanbul'dan hareket ettiği bir sırada kendisine verilen direktif, Drava nehrinin feyzan halinde bulunması sebebiyle Szigetvár tarafına gitmekten vazgeçip Varadin'den geçirilip doğruca Eger üzerine varılması ve böylece Tamşvar tarafında olan askere de yardımda bulunması şeklinde idi. Pertev Paşa bu münasebetle ve bu emri aldıktan sonra, padişaha gönderdiği arzında, kendisinin de başlangıçtan itibaren Szigetvár ve Eger istikametlerinden hangisinin daha isabetli olacağını düşündüğünü, Szigetvár tarafında olan ümerânın o tarafa gidilmesini istedikleri, fakat başka bir görüşe göre, «Eğri caniplerine varılmak evlâ...» bulunduğunun söylenmekte olduğunu bildirmekte idi. Bu ikinci görüşü savunanlar diyorlardı ki «...kale-i Eğri ve ana tâbi olanlar feth olunup ve ol cânibin küffârı mes-

dûd olub Erdel vilâyetinden öteyi dahi bunca yıllardan beri çekilen ıstırahlardan inşallah halâs olunduğundan gayri saadetlû padişah hazretlerine ve asker-i islâma dahi evlâdır... ve Szigetvâr memleketimiz kenarıdır, beylerine nazar olunub kuvvet verilince eyyâm-ı saadetlerinde her zamanda kapusun açdırmayub inşallah ol dahi feth olunur... şöyle kim, evvel Szigetvâr'a düşülüb bu yıl-ı mübârek kadem-i şeriflerle Eğri câniblerine varılmak vilâyet-i Erdel kavgasından halâs olunmayub yıllarca dükenmez azim seferler ve işler lâzım olur...¹

Bu arzında Pertev Paşa, bununla beraber, kararı padişaha bırakıyor, harekât ve aldığı tedbirler hakkında tafsilât veriyordu. Bunu tâkiben hedefi olan Gyula kalesine giderek orayı muhasarasını diğer bir arz ile anlatmış ve bu arada, aldığı bir çok haberlere atfen, Buğdan ve Eflâk halkının mütemadiyen kaçarak memleketlerine gittiklerini bildirmiştir² ki, bir müddet sonra bu kaleyi feth edecek ve kendisine Gyula fâtihî denecektir.

Padişah ordu-yı hümâyûnun başında olduğu hâlde, 11 Şevval 973 (1 Mayıs 1566)'da bütün devlet erkânı ile birlikte on üçüncü ve sonuncu seferine çıktı. Beraberindekiler veziriâzam Sokollu Mehmed Paşa, üçüncü vezir Ferhad Paşa, dördüncü vezir Ahmed Paşa (Rüstem Paşa ve Mihrimah Sultan'ın damadı), beşinci vezir Kızıl-Ahmedli'li Mustafa Paşa, Rumeli kadıaskeri Hâmid Efendi, Anadolu kadıaskeri Perviz Efendi, başdefterdar, yeniçeri ağası Ali Ağa (Müezzinzâde Ali Paşa) idi. Nişancı Eğri Abdi-zâde Mehmed Çelebi, başmüteferrika Celâl-zâde Mustafa Çelebi de ordu-yı hümâyûnda bulunuyor, diğer belli başlı ümera arasında Karaman beylerbeyisi Çerkes Süleyman Paşa, Köstendil mirlivâsı Mehmed Han, Tırhala (Teselya) mirlivâsı Osman-Şah Bey bin İskender Paşa-zâde Mustafa Paşa, Kocaeli mirlivâsı Ali Pörtük Bey mevcut idiler.

Ordu birinci merhâle olan Çırpıcı-çayırını (Rüstem Çelebi çayırını) tâkiben Çatalca, Silivri, Edirne yolu ile mütad güzergâhı tâkip ederken padişah evvelki seferlerde olduğu gibi atla değil, fakat ihtiyar, hasta ve zayıf olduğu için araba ile seyahat ediyordu. Arabadan hiç çıkmıyor, vazifelilere bile buradan emirler

¹ Krş: Topkapı Sarayı Arşivi, E. 1421.

² Aynı yerde, E. 2359.

veriyordu. Sadriâzam her menzile geldikçe ilerisini keşfe çıkıyor, yolları arabanın geçebileceği şekilde düzelttiriyordu. 15 Zi'lkâde'de Filibe'ye, bu ayın sonunda (Haziran ortaları) Sofya'ya ulaşıldı. Niş ilçesinde iki günlük mola zarfında padişah banyo aldı. 19 Haziran'da Belgrad'a gelindiği vakit Tuna'nın feyzan hâlinde olduğu görüldü. Semendire sancakbeyi Bayram Bey'e Bögürdelen kalesi (Sabâcs) civarında Sava nehri üzerine köprü kurulması emr edilmişti. Padişah aynı zamanda, yeniçeri ağasına, defterdar ve hazine ile birlikte ve Rumeli, Anadolu, Karaman askerlerine nehri gemiler ile geçmelerini ve Sirmium sahrasında muntazam bir şekilde durmalarını emr etmiş, kendisi geçince onları hazır bulmayı istemişti. Belgrad ile Bögürdelen arasındaki yol, bu sırada, yağmurlardan çok zarar görmüş ve bozulmuştu. Bu sebepten çok zahmet çekildi ve padişah alay ile konak yerine gelince kurulmuş otağ bulamadığı için sadriâzâmın çadırında bir geceyi geçirmeğe mecbur kalmıştı. Nihayet Bayram Bey köprüyü kurdu ve padişah da Sava nehrini geçerek Sirem sahrasına indi. Orada büyük bir resm-i geçit tertip olundu ki, tarihçi Selânikî Mustafa bunun tafsilâtını vermektedir. Kurban bayramı arifesinde padişah ordunun başında olduğu hâlde Semlin (Zimony)'e geldi ve bayramın burada kutlanmasını emretti. Bayram töreninin bir özelliği olacaktı. O da, daha İstanbul'dan hareket edilmeden önce bir çavuş vasıtası ile Erdel beyi Zsigmond János orduya davet edilmişti. İşte bu sırada ikinci divânı kurulduğu sırada Erdel beyinin (Erdel kiralı János oğlu İstefan) ertesi gün Tuna'dan şaykalarla geleceği hakkında mektubu ile adamları geldi ve ertesi günü büyük bir istikbal merasiminin yapılacağı hususunda askere ve alâkadarlara tenbihatta bulunuldu. Filhakika beklenen günde birçok asilzâdeler ve maiyeti ile birlikte gelen Zsigmond János otağ-ı hümâyûna kadar sancakbeyleri ve çavuşların refakatinde ilerledi. Ordugâha vardığı vakit Osmanlı topçularının top atışı ile selâmlandı. Kendisine çavuşbaşının çadırı yanında kırmızı bir otağ kuruldu. Bayram merasiminden bir gün sonra da padişahın huzuruna kabul olundu. Bu merasim esnâsında prensin önünde ve arkasında merasim elbiseleri ile elişer çavuş gidiyor, yakîninde dört vezir, yeniçeri ağası, silâhdar bulunuyordu. Zsigmond otağ-ı hümâyûnun yanına vasil olunca attan inip yüz yeniçerinin taşıdığı hediyelerin padişaha takdimini bekledi. Bunlar içinde gayet güzel işlenmiş

şartlar müsait olmadığı için, boşuna oldu. Zira, her yerde reform dört altın yaldızlı gümüş kupa, 5000 duka kıymetinde bir yakut vardı. Müteakiben maiyyetindeki büyük rütbeli asilzâdelerden dokuz kişi ile padişahın tahtı önüne kadar gitti. Tahtının etrafında dört vezir mevki almışlardı. Kırıl üç defa diz üstü çöktü. Padişah da her defasında ayağa kalkmasını emretmiş ve nihayet âdet olduğu üzere selâm resmini ifa etmiş ve padişah da öpmek üzere elini uzatmıştı. Bizzat veziriâzam inci ve elmas ile süslü bir iskemle getirmiş ve prens buna oturmuştur. Kanunî Sultan Süleyman ona, kendisini Macar tahtına iclâs etmedikçe silâhı elden bırakmayacağını söyledi. Onun «*kadimî kul oğlu kulum, ferman padişahım hazretlerindedir*» sözüne karşı padişah «*iyilik üstüne olsun, iyilik göresin*» demişti. Padişaha yazılı bir arzuhâl sunduktan sonra otağdan dışarı çıkınca tercüman İbrahim Bey'e «*bu ihtişam karşısında mütehayyir kaldım, bu nihayet beni bîhûş etti, nutka takatim kalmadı*» diyerek hissiyatını bildiriyordu. Ertesi günü padişah da Zsigmond'un hediyelerine mukabil hediyelerini iki çavuşla gönderdi. Bunların içinde kıymetli mücevherlerle murassa bir kılıç ve bir hançer, dört güzel at da bulunuyordu. Padişah ona bir ziyafet de vermek istemiş, fakat sadriâzam, zayıf bir bünyeye sahip olan prensin alışkın olmadığı Türk yemeklerinden rahatsız olabileceğini ve macarların bunu bir zehirlenmeye atf edebilecekleri ihtimâlini ileri sürerek bu tasavvurdan onu vazgeçirmişti. İki gün sonra veda için padişahın huzuruna kabul bulunduğu vakit, Kanunî ona şöyle dedi: «*asker, barut, kurşun tedarikine çalışın, eğer bir ihtiyacın olursa bize bildirin ki, çaresini bulalım*».

Zsigmond János padişaha sunduğu arzuhâlinde Tisza (Theiss) nehri ile Erdel hududu arasındaki araziye istemiş, içerisinde câmi yapılmış olan Tamşvar ve Lipppa ile Debrecen ve Szolnok şehirlerinin kendisine verilmesini talep etmişti. Bu arada padişah üç yüz erdelli esirin serbest bırakılmasını emrediyor ve bu seferin sonunda kendisine istediklerinin üç mislini ihsan edeceğini sadriâzam vasıtası ile bildiriyordu.

Savaşı artık bir emr-i vâki olarak gören imparator, irsen sahib olduğu memleketlerden asker tedarikine çalıştığı gibi, imparatorluğun diğer kısımlarından da yardım talep ediyordu. Papa'ya, İspanya kiralına ve hıristiyan Avrupa'nın bütün hükümdarlarına müracaatlarda bulunuyordu. Fakat bu talep ve ricalar, biraz da

şartlar müsait olmadığı için, boşuna oldu. Zira her yerde reform buhranları, bu hareketlerin tevliid ettiği parçalanmalar, kökleşmiş kinler, kollektif bir harekete pek imkân vermiyordu. Bununla beraber, Augusburg Diyet Meclisi (26 Mart 1566) bir miktar para yardımını yapmağa, 4090 piyade ve 8000 süvari gönderilmesine karar verdi. Ancak, tamamen yeni bir şart ileri sürdü. Türk hâkimiyetinden kurtarılacak olan Macar toprakları imparatorluğa ilhak olunacaktı. Habsburg'ların merkezi Avrupa'yı kendi hâkimiyetleri altında birleştirmek arzu ve temayülünde olduğu için bu karara karşı hiçbir ihtirazî kayıd dermeyer edilmedi. Buna rağmen almanların vaadleri tamamen nazarı kaldı. İspanya kralı Philippe II. ise, bütün askerî kuvvetlerini Pays-Bas'da tahşid ettiği ve Akdeniz'deki donanması da Türk ve Kuzey Afrika donanmaları ile güç bir mücadele içinde bulunduğu için, Avusturya'lı kuzenine hiç bir müessir yardımda bulunamıyordu. Dinî mücadeleler içinde çırpınan Fransa zaten osmanlılarla ittifakı muhafaza ediyordu. Yalnız Papa Pius V Macaristan meselesi üzerinde büyük bir alâka duyduğu için, hiç bir şarta muallak olmaksızın yardım ediyor, Maximilien'e 50.000 duka altını gönderiyor, bir kısım İtalyan prenslerine de Avusturya kuvvetlerine iltihak etmelerini emr ve tavsiye eyliyordu. Bu suretle çok gayrı mütecanis unsurlardan mürekkep bir müdafaa kuvveti teşkil edildiği ve bunların Komárom civarında teşkilâtlandırıldığı sırada Osmanlı ordusunun Sava'yı Bögürdelen'den geçerek Semlin'e muvasalat ettiği ve Erdel kralı Zgismont János'u padişahın kabul ettiği öğrenildi.

Catherine de Médicis, Fransa'nın nâibe-i hükûmeti, Avusturya siyaseti ile yakından alâkadar olmakla ve onu tehdit eden tehlikeye karşı fazla kayıdsız kalamıyacağını hissetmekle beraber, uzun zamandan beri kesilmiş olan münasebetleri yenilemek maksadı ile yeni bir heyeti İstanbul'a gönderdi. Fransa'nın o devirdeki mühim şahsiyetlerinden biri olan yeni elçi M. de Grantree de Grandchamps'ın birinci vazifesi, hükûmetinden aldığı tâlimat üzerine, Maximilien II. lehine çalışmak idi. O, bu vazifesinde muvaffak olamamış, padişah tarafından kabul edilebilmek için Szigetvár seferinde ona refakat etmek lüzumunu duymuştu. İstanbul'a gelip de padişahı bulamayınca onu tâkiben yola çıkmış ve Sirmium sahrasında Zsigmond János'un kabul edildiğinin ertesi günü padişahın huzuruna kabul olunmuştu. Bu kabul resmi de

çok samimi ve iki devlet arasındaki münasebetleri yenilemeğe muvaffak olmuş, fakat padişahı ve Osmanlı ordusunu seferden vazgeçirememiş ve yürüyüşten alıkoyamamıştır. Hattâ Hammer'in kaynaklarına göre, Le Roi très-chrétien'in elçisi, Zsigmond János'u, katolik mezhebini terk edip lüteranist olduğu için tebrik bile etmiştir.

Semlin'de iken Karaman beylerbeyisi Çerkes Süleyman Paşa Budin üzerine muhafazaya gönderildi. Padişah da bizzat Eger üzerine yürüyecekti. Bu maksadla Varadin (Pétervárad) kalesi yakınında mevcut olan köprüden geçmek üzere bir kısım asker önceden gönderilmiş ve bunların bir kısmı da köprüyü geçmişti. Bir kısım asker de Yanık-kale (Győr) ve Komárom kaleleri etrafına akın etmek üzere iken harekât plânı değiştirildi ve köprü Vukóvár kalesi önünde bağlansın diye ferman olundu. Bu değişikliğin sebebi şu idi:

Szigetvár kumandanı Zrinyi Miklós'un Tırhala sancakbeyi Mehmed Bey'i Eszek kalesi civarında Drava nehrini gemiler ile geçerken pusuda kendisini ve oğlunu öldürdüğü, hazinesini ve ağırlıklarını zapt ettiği, kuvvetlerinden mühim bir kısmının da Siklós kalesine kaçıp kurtulduğu haberi gelmişti. Zâten öteden beri serhad ümerası da Zrinyi'nin bir an önce ele geçirilmesini tavsiye ediyorlardı. Onlara göre, Zrinyi hırvat içinde kuvvet ve kudret ile namdar ve bahadırılık ile nâm-âver meşhûr bir laîn idi. Szigetvár'ı epeyce müstahkem bir hâle koymuş, üç binden fazla seçkin atlı ve yayayı teslih ederek kaleye kapamıştı. Bütün Macar ve Hırvat beyleri sonradan bunu kıral yapacaklarına ahd ve yemin etmişlerdi... Bu sebeple padişah da *«cümleden mukaddem bunu söndürmek ehemdir»* diye ferman edince, ordunun istikameti o tarafa çevrildi. Vukóvár yakınında Tuna üzerine kurulan köprü kısa zamanda tamamlandı, bütün ordu geçti. Hattâ otağ-ı hümâyûn da gayet seri bir şekilde nakl edildi. Bu sırada Tuna nehrinin tekrar yükselmesi neticesinde bu köprüyü sular götürdü. Bunun üzerine padişah Eszek civarında Drava nehrinin üzerine bir köprü kurulmasını emr etti ki, bu köprü 17 günde 118 geminin yanyana getirilip birbirine bağlanması ile vücûda getirildi. Padişah köprü'nün itmamını görmek üzere Eszek civarına gitmek üzere hazırlandığı sırada ince donanma ile Ali Pörtük Bey'in (Rodos sancakbeyi, emektar yeniçeri) Tuna'dan geldiği görüldü. O, bu

donanmayı İstanbul'dan Karadeniz'e çıkarmış, sonra Tuna'ya girerek Vukóvár'a kadar gelmişti. Beraberinde padişahın İstanbul'da bindiği kayığı da getirmişti ki, Kanunî Sultan Süleyman buna bindi ve bununla Drava üzerinde bağlanan köprüyü görmeğe gitti. Bu köprü 19 Temmuzda tamamen geçildi ve bu esnada padişah memleketi yağma etmeyi, köyleri yakmayı şiddetle men etti. *«Ateş yanar yerlerde kimi bulursanız katl ediniz»* diye sadrıâzama emir verdi. Kale muhasara topları Mohaç iskelesine çıkarılarak burada Anadolu askeri tarafından mandalarla Szigetvár kalesine ulaştırılması da ferman olundu. Bu toplar arasında 1543 de Gazi Hüseyin Bey ile Ferhad Bey'in Katzianer ile yaptıkları muharebede ele geçirdikleri meşhur büyük top da (Koçiyen topu) bulunuyordu. Ordu evvelâ Siklós civarına vâsil oldu. O zamanlarda bu kalenin etrafı dere, sazlı ve göllü bataklıklar olduğu için burada durulmadı ve karargâh Siklós ile Peçuy arasında Harsány mevkiinde ve otağ-ı hümâyûn da buradaki bir tepe üzerinde kuruldu. Bu mevki, Budin beylerbeyisi Arslan Paşa'nın, son aylarda uğradığı hezimetlerin ve sorumsuz bir şekildeki hareketlerinin hesabını verdiği ve bunu hayatı ile ödediği bir yer oldu. O, sefer kararı verildiği zaman, evvelâ kendisinin serhadde savaşa başlaması lâzım geldiğine inanmış ve padişah Macaristan'a gelmeden evvel bir başarı göstermek istemişti. Gözüne Palota kalesini kestirmişti. Bu kaleyi kumandanı cesur Thúry György ile birlikte alacak ve zaferi ile padişah nezdinde itibar görecekti, hakkındaki itimatsızlığı giderecekti. 9000 kişilik bir kuvvetle harekete geçti. Kaleyi muhasara etti, fakat bütün gayreti boşa gitti ve ölümünü istihkar etmesi fayda vermedi. Thúry, Arslan Paşa'nın bütün hücumlarını püskürtmüş ve yaptığı huruç hareketleri ile Türk kuvvetlerine mühim zayıat verdimişti. Palota kalesine Viyana'dan büyük yardımcı kuvvetler geldiği duyulunca Arslan Paşa muhasarayı kaldırdı ve Budin'e dönmek zorunda kaldı. Filhakika General Salm Polata'nın imdadına gelmiş ve bu sırada Tata ile Veszprém kalelerini de Türk kuvvetleri elinden almıştı. Bu hâdiselerden sorumlu olması lâzım gelen Arslan Paşa artık Budin'de mukadderatına intizar ediyordu ki, işte kendini temize çıkarmak maksadı ile burada padişaha maruzatta bulunmak için geldiği sırada padişahın gazabına uğradı, askerlerinden ayrılıp gelmesi de ayrıca cezaya müstahak görülerek, fermân-ı hümâyûn ile idam olundu.

Peçuy ovasında alay tertibi ve resm-i geçid icrası emredilmişti. Vezirler cebehânelerini, esliha ve mühimmat sandıklarını açarak, elbise ve takımlarını tevzi ederek kuvvet ve kudret gösterisinde bulunuyorlardı. Sadrîâzam kendi alayını tertiplemediği sırada oğulları Kurd Bey ile Hasan Bey'i de yanına almış ve padişahın teftişine arz etmişti. Kanunî Sultan Süleyman, sırasile bütün alayları arabası ile geçerek selâmladı. 4 Ağustos'da Rumeli askeri Szigetvár kalesinin doğu tarafında ormana yakın bir yerde kondu ve Rumeli beylerbeyi kendi otağında kurduğu divâna ümera ve züemâyı toplayarak müzakerede bulundu ve padişahın otağının kurulacağı müsaid bir yeri seçmeyi kararlaştırdı. Aynı zamanda asker içinde kaleden çok uzak olmayacak, fakat top ateşinden de masûn kalacak bir yer intihap edilecekti. Çünkü 1556'da Hadım Ali Paşa bu kaleyi muhasara ettiği zaman top ateşi tesirinde kalan bir yere konulduğu için zarar görmüştü. Padişahın otağı için kalenin müntehasındaki Semilihov tepesini seçmişlerdi.

Diğer yandan, padişah Peçuy'dan Szigetvár'a gelirken yanına evvelâ üçüncü vezir Ferhad Paşa'yı çağırarak ona Anadolu beylerbeyisi Zâl Mahmud Paşa ile birlikte kaleyi bir taraftan kuşatmasını, metrisler ile toplar kurup dövmesini ferman etmişti. Sonra Kızıl-Ahmedli'li Mustafa Paşa ile kardeşi Şemsi Ahmed Paşa'ya kalenin diğer tarafında mevziye girmelerini söylemişti ki, muhasara esnasında yapılan bir kroki Osmanlı kuvvetlerinin ne şekilde tertiplendiğini göstermektedir. Bu durum 5 Ağustos'dan itibaren, savaşın devamı müddetince az çok değişmiştir. Fetih tarihi olan 7 Eylül'e kadarki muhasara tarihi Osmanlı kaynaklarında bütün tafsilâtı ile tesbit olunmuştur.